

Jerzy Malinowski

Od redakcji / От редакции

Sztuka Europy Wschodniej Искусство Восточной Европы Art of Eastern Europe 4, 13-17

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

SZTUKA EUROPY WSCHODNIEJ
ИСКУССТВО ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ
THE ART OF EASTERN EUROPE
TOM IV

Od redakcji

Tom IV rocznika *Sztuka Europy Wschodniej* • *Искусство Восточной Европы* • *The Art of Eastern Europe* nosi tytuł *Henryk Siemiradzki i akademizm*. Jest on rezultatem nowych badań nad twórczością wybitnego polskiego artysty (1834–1902), urodzonego na dzisiejszej Ukrainie i związanego z rosyjskim oraz włoskim środowiskiem artystycznym.

Od 2015 roku Polski Instytut Studiów nad Sztuką Świata wraz z Muzeum Narodowym w Krakowie i Muzeum Narodowym w Warszawie realizują pięcioletni projekt **Korpus dzieł malarskich Henryka Siemiradzkiego**, finansowany przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki (moduł Tradycja 1a). W realizacji projektu w ramach protokołu o współpracy uczestniczą Państwowa Galeria Tretiakowska i Państwowy Instytut Historii Sztuki w Moskwie. Podjęta została także współpraca z Pontificio Istituto di Studi Ecclesiastici w Rzymie, w zbiorach którego znajduje się bogate archiwum artysty i jego rodziny.

Program badań obejmuje publikację dwutomowego *Korpusu dzieł malarskich Henryka Siemiradzkiego*, w którego skład wejdzie tom I, zawierający studia nad życiem, twórczością i działalnością artysty, a ponadto obszerny życiorys, bibliografia,

fotografie artysty, jego rodziny i środowiska oraz dokumenty. Tom II zawierać będzie katalog dzieł malarskich artysty w układzie problemowym. Obejmować on będzie w obszernych hasłach rysunkowe szkice postaci, rekwizytów i zarysy kompozycji, przygotowawcze studia olejne, zagadnienia techniki i technologii artystycznej, fotografie modeli, materiały ikonograficzne, informacje z listów i publikacji prasowych, pokazujące proces tworzenia ostatecznej wersji obrazu, i autorskie kopie. Przedmiotem hasel staną się także losy obrazów: wystawy, przemiany własności, recepcja przez krytykę artystyczną, oddziaływanie na sztukę przełomu XIX i XX wieku, zagadnienia konserwacji, wreszcie bibliografia. Korpus ukaże się w językach polskim, rosyjskim i angielskim.

Efektom projektu będzie także opracowanie tomu pt. *Twórczość Henryka Siemiradzkiego. Monografia technologiczno-konserwatorska*, antologii krytyki artystycznej i artykułów historyków sztuki *Głosy o twórczości Henryka Siemiradzkiego* i jeśli posiadane środki zostaną powiększone o zewnętrzne dofinansowania – *Katalogu rysunków i szkiców Henryka Siemiradzkiego*, publikacji źródłowej *Listy Henryka Siemiradzkiego i jego rodziny*, tomu poświęconego pracowni Henryka Siemiradzkie-

go na via Gaeta w Rzymie oraz reprint pierwszej monografii Stanisława Lewandowskiego *Henryk Siemiradzki (1843–1902)*, wydanej w Warszawie w 1904 i 1911 (uzupełnionej o komentarze i posłowie). Publikacje te weszłyby w skład specjalnej serii wydawniczej. Przewidziane są ponadto wydania indywidualnych prac uczestników projektu.

Częścią projektu są konferencje i seminaria. W 2017 roku odbędzie się konferencja pt. *Co znajduje się w obrazach Henryka Siemiradzkiego?*, poświęcona interpretacji dzieł architektury, rzeźby, ceramiki, instrumentów muzycznych, tkanin i strojów w jego twórczości o tematyce antycznej, wczesnochrześcijańskiej i staroruskiej. W rocznicę 175-lecia urodzin artysty w październiku 2018 roku planowana jest międzynarodowa konferencja pt. *Henryk Siemiradzki i rzymskie środowisko artystyczne*, organizowana we współpracy ze Stacją Naukową Polskiej Akademii Nauk w Rzymie.

*

Publikowany tom jest pierwszym efektem prac nad twórczością Siemiradzkiego. Zawiera studia nad dziełami artysty (ułożonymi w chronologicznym porządku) – *Jawnogrzesznica*, *Pochodnie Nerona*, *Piraci izauryjscy*, *Chrystus uspokajający burzę*, cykl słowiański, plafon *Światłość i ciemność*, sielanki i idylle, *Fryne na święcie Posejdona w Eleusis*, *Triumf Wenus*, *Dirke chrześcijańska*, wreszcie niezrealizowane z powodu śmierci artysty dzieło dla muzeum Uniwersytetu Moskiewskiego. Uzupełniają pierw-

szą część tomu studia nad rolą fotografii w jego twórczości, nad rysunkami artysty w polskich zbiorach, pracownią artysty na via Gaeta 1 w Rzymie, oceną jego twórczości przez rosyjską krytykę i dziełami na rynku antykwarycznym.

Realizatorzy projektu pragną zintensyfikować badania nad późnym akademizmem, w którym twórczość Siemiradzkiego okazała się najwybitniejszym zjawiskiem w sztuce polskiej i rosyjskiej, a także nad polską i rosyjską kolonią artystyczną w Rzymie w końcu XIX wieku. Krąg, z którym związany był Siemiradzki, obejmował m.in. malarzy Fiodora Bronnikowa, Wilhelma Kotarbińskiego, braci Aleksandra i Pawła Swiedomskich, Wasyla Smirnowa, Kazimierza Szolca, Stefana Bakałowicza, Ludwika Wiesiołowskiego, a także rzeźbiarzy Marka Antokolskiego, Wiktora Brodzkiego i Piusa Welońskiego. Stąd w drugiej części tomu zamieszczono artykuły o twórczości malarzy akademickich II połowy XIX wieku. W wielu z tych artykułów przywoływane jest nazwisko Siemiradzkiego. Artykuły poświęcone ważnym wydarzeniom, jak Wystawa Światowa w Wiedniu w 1873 czy Międzynarodowa Wystawa w Rzymie w 1883 roku, wzbogacają naszą wiedzę o czasach, w których żył Siemiradzki. Istotne wydają się również podejmowane zagadnienia ikonografii i interpretacji twórczości kilku artystów, w tym przedstawienia Chrystusa w obrazie Iwana Kramskoją. Zamyka tom artykuł o cennej kolekcji sztuki rosyjskiej końca XIX i początku XX wieku w łódzkim Muzeum Sztuki.

Jerzy Malinowski (redaktor naczelny)

От редакции

IV выпуск ежегодника *Sztuka Europy Wschodniej • Искусство Восточной Европы • The Art of Eastern Europe* носит название *Генрих Семирадский и академизм*. В том вошли результаты новых исследований творчества выдающегося польского художника (1834–1902), родившегося на территории современной Украины и связанного с русским и итальянским художественным окружением.

Начиная с 2015 года Польский институт исследований мирового искусства совместно с национальными музеями в Кракове и Варшаве осуществляет проект, рассчитанный на пять

лет, под названием **Каталог-резоне живописных произведений Генриха Семирадского**, финансируемый из средств Министра науки и высшего образования в рамках Национальной программы развития гуманитарных наук (модуль Традиция 1a). В реализации проекта в рамках Протокола о намерениях участвуют Государственная Третьяковская галерея и Государственный институт искусствознания в Москве. Налажено сотрудничество с Папским институтом церковных исследований в Риме, в собрании которого находится обширный архив художника и его семьи.

Научный проект предусматривает издание двухтомного *Каталога-резоне живописных произведений Генриха Семирадского*. В первый том войдут статьи, посвященные жизни, творчеству и деятельности художника, кроме того, обширная биография, библиография, фотографии художника, его семьи и окружения, а также документы. Второй том будет содержать каталог живописных произведений художника в предметном порядке. Обширные каталожные описания будут охватывать материалы, раскрывающие процесс создания произведения: карандашные зарисовки фигур, реквизитов, эскизы композиций, подготовительные этюды, выполненные масляными красками, фотографии натурщиков, иконографические материалы, информацию из писем и журналов, а также авторские повторения, кроме того, в них будут освещаться вопросы художественной техники и технологии. В каталожных описаниях будет затронута также дальнейшая история бытования картин: выставки, смена владельцев картин, восприятие произведений художественной критикой, влияние на искусство рубежа XIX-XX столетий, вопросы реставрации и, наконец, библиография. Каталог-резоне будет опубликован на польском, русском и английском языках.

Результатами проекта станут также: том *Творчество Генриха Семирадского. Технично-технологические исследования*, антология художественной критики и искусствоведческих статей *Отзывы о творчестве Генриха Семирадского*, а также, если появится возможность привлечения дополнительных средств из внешних источников, – *Каталог рисунков и альбомов Генриха Семирадского*, публикация исторических источников *Письма Генриха Семирадского и его семьи*, том, посвященный мастерской Генриха Семирадского на виа Гаэта в Риме, и, наконец, – репринт монографии Станислава Левандовского *Генрих Семирадский (1843–1902)*, изданной в Варшаве в 1904 и 1911 (дополненный комментариями и послесловием). Публикация планируется в специальной издательской серии. Также предусматривается возможность включения авторских работ участников проекта.

Составной частью проекта являются также конференции и семинары. В 2017 году пройдет конференция под названием *Что изображено на картинах Генриха Семирадского?*, посвященная интерпретации образов и мотивов архи-

тектуры, скульптуры, керамики, музыкальных инструментов, тканей и нарядов в творчестве художника в жанре античной, раннехристианской и древнерусской тематики. В честь 175 годовщины со дня рождения художника в октябре 2018 года планируется проведение, совместно с Филиалом Польской академии наук в Риме, международной конференции *Генрих Семирадский и римская художественная среда*.

*

Данный том является первым результатом исследований творчества Семирадского. Он содержит статьи, посвященные произведениям художника (упорядоченным в хронологическом порядке) – *Грешница, Факелы Нерона, Исаврйские пираты, Христос, успокаивающий море*, славянский цикл, плафон *Свет и тьма*, пасторали и идиллии, *Фрина на празднике Посейдона в Элевзине, Триумф Венеры, Христианская Дирижа в цирке Нерона*, и, наконец, проект панно, предназначенного для музея Московского университета, реализации которого помешала смерть художника. Первую часть тома дополняют статьи, посвященные роли фотографии в творчестве художника, а также рисункам в польских собраниях, мастерской художника на виа Гаэта в Риме, оценке его творчества российской критикой и произведениям на антикварном рынке.

Реализаторы проекта стремятся к углублению исследований искусства позднего академизма, в русле которого творчество Семирадского проявило себя как наиболее яркое явление в польском и русском искусстве, а также исследований, предметом которых являются польская и русская художественные колонии в Риме в конце XIX века. Семирадский был связан с художественным кругом, куда входили такие художники, как живописцы Федор Бронников, Вильгельм Котарбинский, братья Павел и Александр Сведомские, Василий Смирнов, Казимеж Шольц, Степан Бакалович, Людвиг Веселовский, а также скульпторы Марк Антокольский, Виктор Бродский и Пий Велонский. В связи с этим вторая часть тома содержит статьи о творчестве академических живописцев второй половины XIX века. В ряде статей упоминается фамилия Семирадского. Статьи, посвященные важным событиям, таким как Всемирная выставка в Вене в 1873 или между-

народная выставка в Риме в 1883, обогащают наши знания о том времени, в котором жил Семирадский. Существенными кажутся также проблемы иконографии и интерпретации творчества нескольких художников, в том числе изо-

бражения Христа в картине Ивана Крамского. Завершает сборник статья, посвященная ценной коллекции русского искусства конца XIX – начала XX века в Музее искусств в Лодзи.

Ежи Малиновски (главный редактор)

From the editor

Volume 4 of the yearbook *Sztuka Europy Wschodniej* • *Искусство Восточной Европы* • *The Art of Eastern Europe* is titled *Henryk Siemiradzki and academism*. It is the result of new researches on the work of an outstanding Polish artist (1834–1902), born in present-day Ukraine and connected with Russian and Italian artistic milieu.

As of 2015, Polish Institute of World Art Studies together with the National Museum in Krakow and the National Museum in Warsaw implement a five-year project **The Henryk Siemiradzki Catalogue Raisonné of Paintings**, funded by the Polish Ministry of Science and Higher Education under the National Programme for the Development of Humanities (module Tradition 1a). As per the cooperation protocol, the project involves also the State Tretyakov Gallery and the State Institute of Art History in Moscow. Within the project, a cooperation has been commenced with the Pontificio Istituto di Studi Ecclesiastici in Rome which has a rich archive of the artist and his family.

The programme of the research includes the publication of two-volumes *The Henryk Siemiradzki Catalogue Raisonné of Paintings*, which will consist of Volume I including the study of life, works and activities of the artist, and also a comprehensive curriculum vitae, bibliography, photographs of the artist, his family and the milieu, as well as documents. Volume II will include a thematic catalog of the artist's paintings. It will encompass extensive drawing entries, sketches of characters, props and outlines the compositions, preparatory oil studies, issues of artistic technique and technology, photographs of models, iconographic materials, information from letters and press releases showing the process of creating the final version of the painting, and signed copies. The entries will also feature the history of the paintings: exhibitions, changes of ownership, reception by critics, influence on the art of the late 19th and early 20th century, issues of

maintenance, and finally bibliography. The publication will be released in Polish, Russian and English.

The result of the project will be the volume *The Work of Henryk Siemiradzki. Monograph on technology and conservation*, a second volume – the anthology of art criticism and articles of art historians *On the Work of Henryk Siemiradzki*, and, subject to external funding, *A Catalog of Drawings and Sketchbooks of Henryk Siemiradzki*, a resource book *Letters of Henryk Siemiradzki and his Family*, volume *Roman Villa – the Studio of Henryk Siemiradzki*, and a reprint of the first monograph of Stanisław Lewandowski *Henryk Siemiradzki (1843–1902)*, published in Warsaw in 1904, and 1911 (supplemented with comments and afterword). These publications would be included in a special series, next to releases of individual works of participants of the project.

Part of the project are conferences and seminars. In April 2017 will be held the conference *What can be found in the paintings of Henryk Siemiradzki?*, dedicated to the interpretation of works of architecture, sculpture, ceramics, musical instruments, textiles and costumes in his works of ancient, early Christian and Old Russian themes. On the 175th anniversary of the artist's birth in October 2018 is planned an international conference *Henryk Siemiradzki and the art community of Rome*, organized in collaboration with the Research Station of the Polish Academy of Sciences in Rome.

*

The volume is the initial result of research on the work of Siemiradzki. It includes the study of the works of the artist (arranged in chronological order) – *Harlot, Nero's Torches, Isaurian Pirates, Christ Calming the Storm*, a Slavic series, plafond *Light and Darkness*, idylls, *Phryne at the Festival of Poseidon at Eleusis, Triumph of Venus, Christian Dirce*,

finally, the work for the museum of Moscow State University, not completed because of death of the artist. The first part of the volume is complemented by the studies on the role of photography in Siemiradzki's work, on his drawings found in Polish collections, on his studio at Via Gaeta 1 in Rome, the assessment of his work by Russian critics and works in the antique market.

The executors of the project want to intensify research both on late academism, in which Siemiradzki's works proved to be the most remarkable phenomenon in the Polish and Russian art, and on the Polish and Russian artistic colony in Rome in the late 19th century. The circle with which Siemiradzki was associated included, among others, painters Fyodor Bronnikov, Wilhelm Kotarbiński, brothers Aleksander and Pavel Svedomsky, Vasiliy Smirnov, Kazimierz Szolc, Stefan Bakałowicz,

Ludwik Wiesiołowski, as well as sculptors Mark Antokolsky, Wiktor Brodzki and Pius Weloński. Thus, the second part of the volume contains articles about academic painters second half of the 19th century. Many of these articles mention the name of Siemiradzki. Articles on important events like the World Exhibition in Vienna in 1873, the International Exhibition in Rome in 1883, enrich our knowledge about the times in which Siemiradzki lived. Of significance seem also the issues of iconography and interpretation of the works of several artists, including the presentation of Christ in the painting of Ivan Kramskoi. The volume is completed with the article about the valuable collection of Russian late 19th and early 20th century art in the Museum of Art in Łódź.

Jerzy Malinowski (editor-in-chief)